

Vilniaus
universitetas

MOTINYSTĘ
GLOBOJANČIŲ
INICIATYVŲ
SAJUNGA

Dr. Eglė Mažulytė-Rašytinė

Vilniaus universiteto Suicidologijos tyrimų centras
Motinystę globojančių iniciatyvų sąjunga

Pastaraisiais metais Lietuvoje gimdžiusių moterų psichikos sveikata po gimdymo ir suicidiškumas

9-oji Vilniaus savižudybių intervencijos metodų
konferencija

2024 m. lapkričio 22 d.

Savižudybių rodikliai Lietuvoje

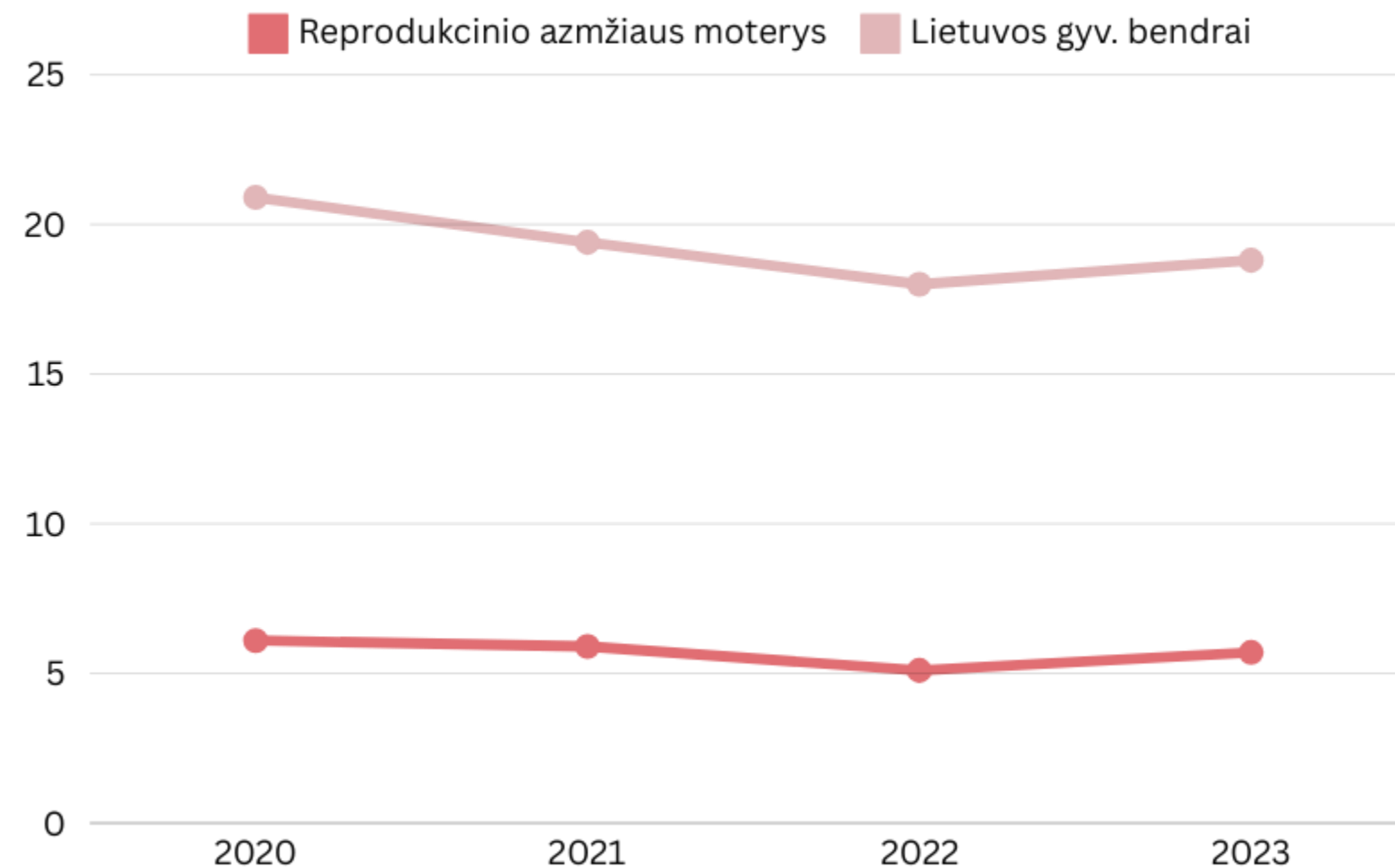
100 tūkst. gyv.

Lietuvos savižudybių rodiklis išlieka vienas didžiausių Europoje.

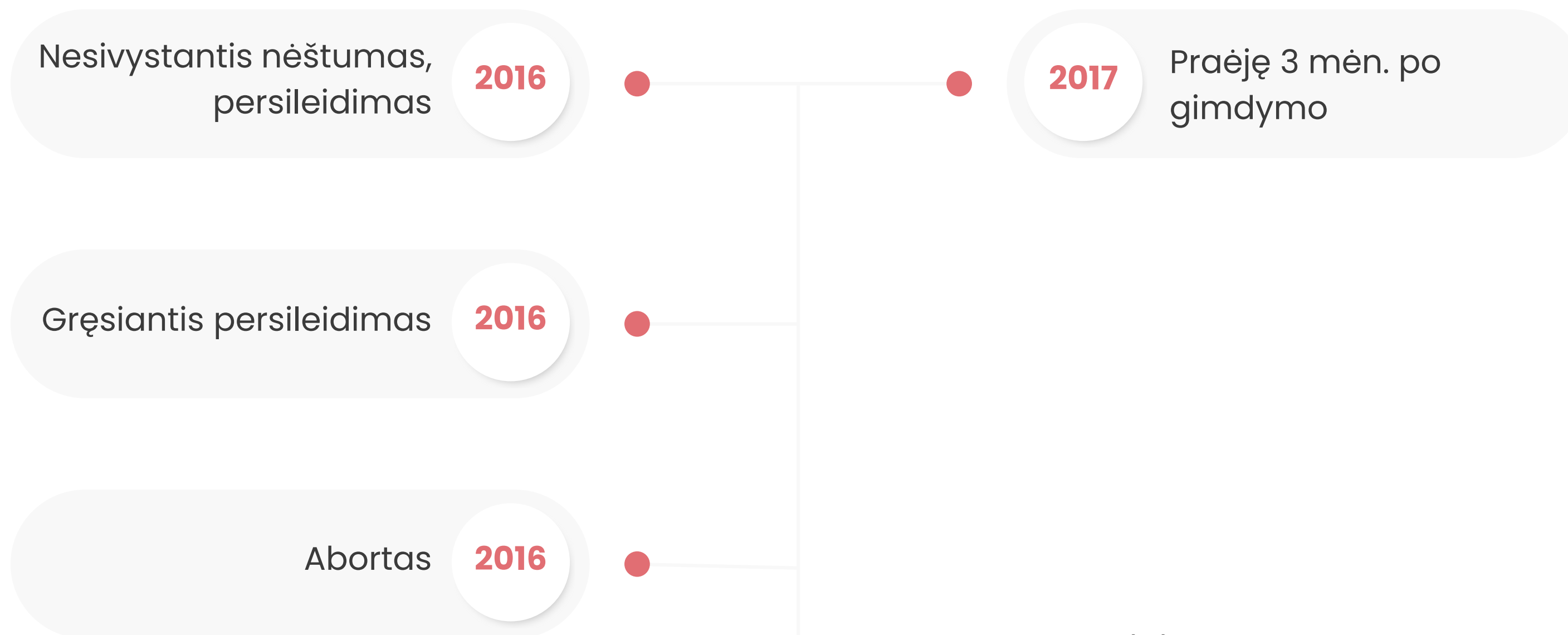
Daugiausiai nusižudo vidutinio amžiaus ir vyresni vyrai.

Reprodukcinio amžiaus (15-49 m.) moterų savižudybės sąlyginai retos.

2020 m. Lietuvoje nusižudė 37,
2021 m. – 35, 2022 m. – 30,
2023 m. – 34 reprodukcinio amžiaus moterys.

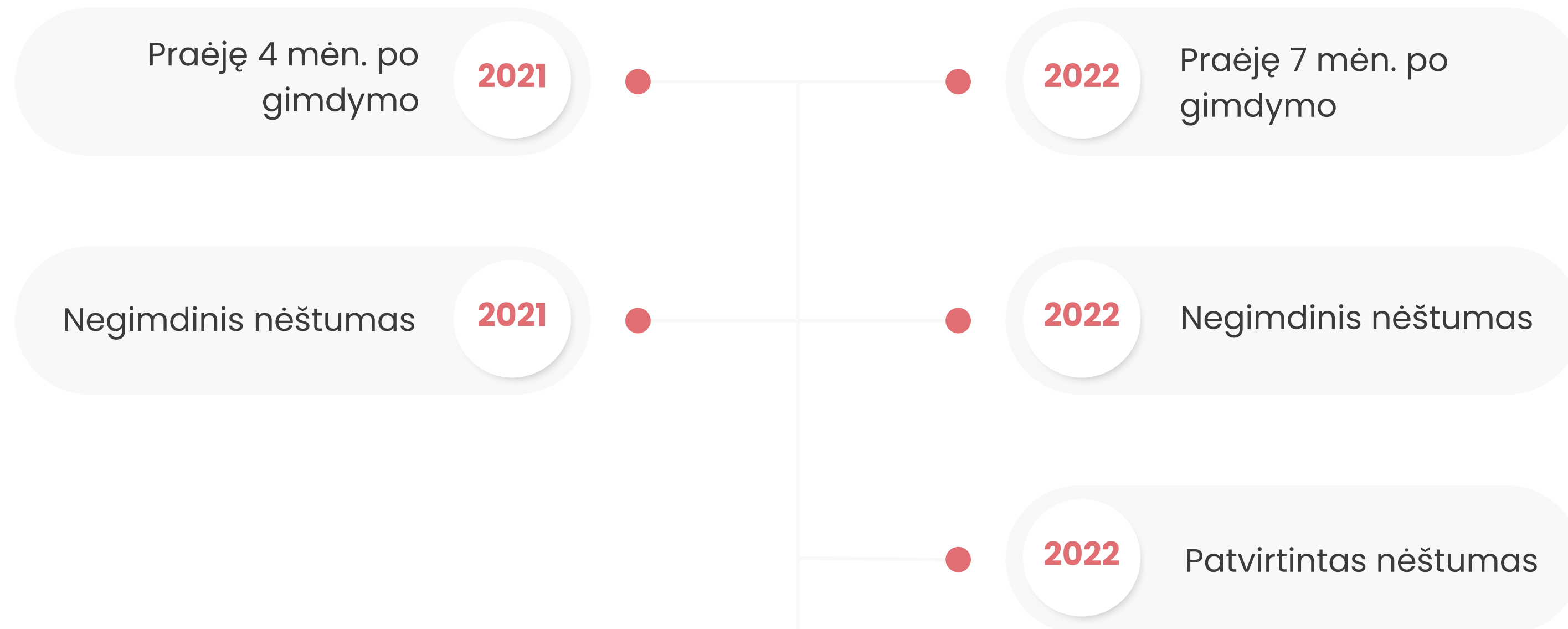

Moterų, kurioms metų laikotarpyje iki savižudybės buvo patvirtintas nėštumas, savižudybių atvejai Lietuvoje 2016–2018 m.*

* Higienos instituto (HI) suteikti duomenys iš Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos (SVEIDRA).

Moterų, kurioms metų laikotarpyje iki savižudybės buvo patvirtintas nėštumas, savižudybių atvejai Lietuvoje 2020–2023 m.*

* Higienos instituto (HI) suteikti duomenys iš Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos (SVEIDRA).

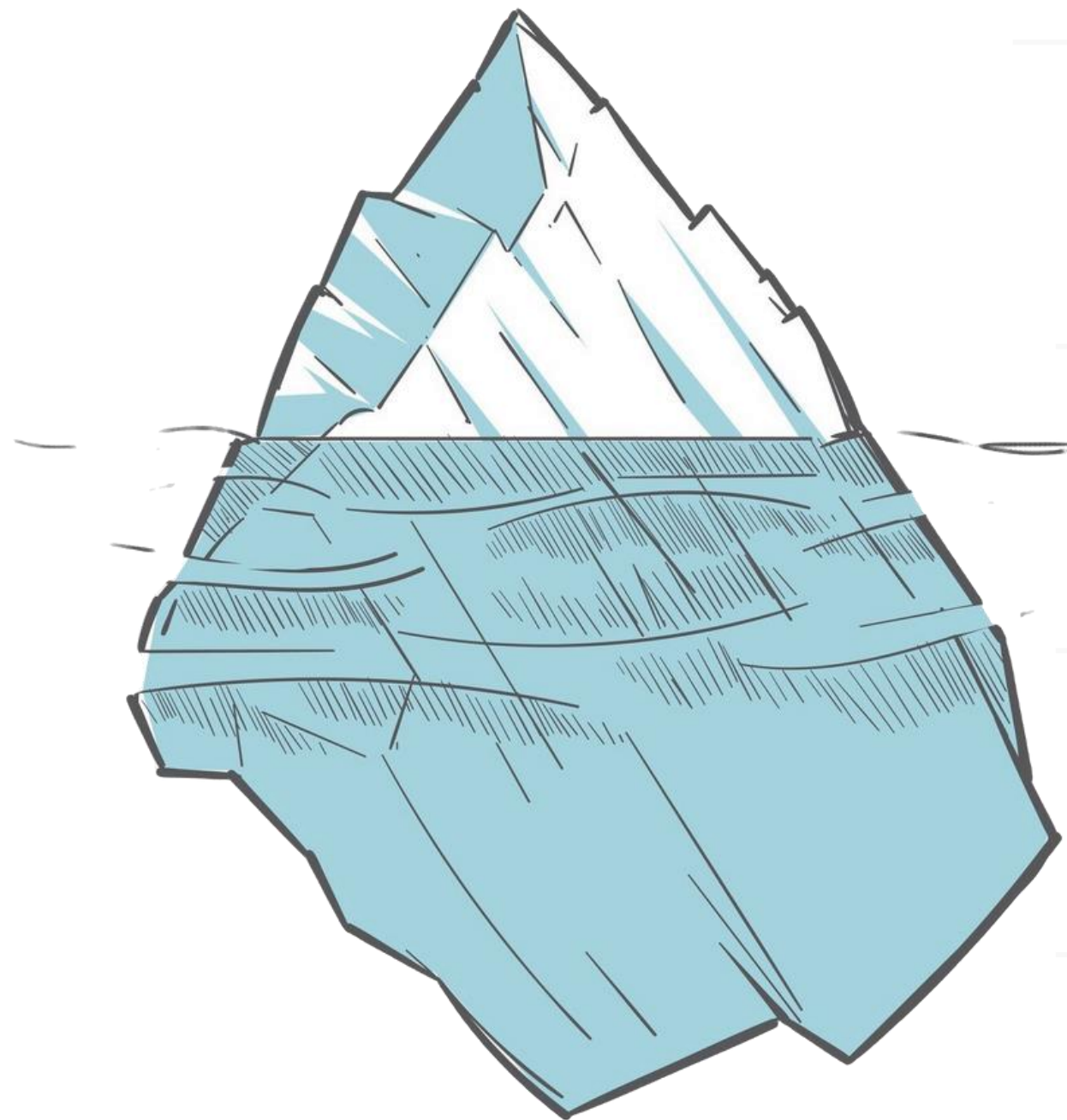

Image by [rawpixel.com](https://www.rawpixel.com) on
Freepik

Savižudybės

Mėginimai nusizudyti

**Planai, ketinimai
nusizudyti**

Mintys apie savižudybę

60% moterų pakako iš medicininio personalo gautos informacijos apie joms siūlomą bei atliekamą intervencijas ar procedūras gimdymo metu.

74% apklausoje dalyvavusių moterų teigė ligoninėje iš medicininio personalo gavusios pakankamai pagalbos žindymo klausimais.

APKLAUSOS REZULTATAI

Naujienos

MOIS veikia

4 kartą paleidžiama moterų gimdymo patirtis įgarsinanti apklausa „Mano gimdymas“

Gimdymas – reikšmingas įvykis moters ir šeimos gyvenime. Tiek fiziškai, tiek psichologiškai traumavęs gimdymas gali turėti ilgalaikių neigiamų pasekmių. Siekiant kuo sklandesnių gimdymo patirčių ir...

© 2024-03-19

MOIS veikia

Paremkite MGIS veiklą skirdami dalį gyventojų pajamų mokesčio!

Kviečiame paremti Motinystę globojančių iniciatyvų sąjungos veiklas ir skirti 1,2% gyventojų pajamų mokesčio. Deklaruoti pajamas ir užpildyti 1,2% formą galite iki 2024 m. gegužės...

© 2024-01-01

Duomenų analizė

Duomenų analizė

www.mgis.lt

Motinystę globojančių iniciatyvų sąjunga

Motinystę globojančių iniciatyvų sąjunga (MGIS) jungia žmones ir organizacijas, kurios siekia mediciniškai ir psichologiškai saugios gimdymo priežiūros Lietuvoje, atstovauja gimdyvių teisėms dialoge su sveikatos priežiūros ir politikos organizacijomis ir advokatauja už į gimdyvę orientuotus pokyčius nėštumo ir gimdymo priežiūros sistemoje.

Gimdėte Lietuvoje 2023?

Užpildykite anketą ir pasidalinkite savo patirtimi:

apklausa.manogimdymas.lt

Apklausa "Mano gimdymas"

anoniminė
pildoma internetu
praėjus 3-18 mėn. po
gimdymo

1539-ios moterys
gimdžiusios 2020 m.

2211-a moterų
gimdžiusių 2021 m.

1759-ios moterys
gimdžiusios 2022 m.

1468-ios moterys
gimdžiusios 2023 m.

Duomenų reprezentatyvumas

Gimimų medicininių duomenų informaciją rengia Higienos instituto (HI) Sveikatos informacijos centro specialistai. Gimimų mediciniais duomenimis galima naudotis kaip oficialia statistika.

Motinytę globojančių iniciatyvų sąjunga (MGIS) apklausą vykdo kasmet kovo-gegužės mėn. Apklausoje kviečiamos dalyvauti visos 18 m. sulaukusios Lietuvoje praėjusiais kalendoriniais metais gimdžiusios moterys. Kvietimas platiniamas žiniasklaidoje ir per socialinius tinklus.

	HI Gimimų medicininiai duomenys			MGIS apklausa "Mano gimdymas"			
	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
<i>N</i> (proc. nuo gimdžiusiųjų populiacijos)	23026	23048	21497	1539 (6,7%)	2211 (9,6%)	1759 (8,2%)	1468 (? %)
Gimdymo būdas:							
Natūraliais takais	79,78%	78,79%	77,08%	82,65%	81,23%	80,61%	77,59%
CPO	20,22%	21,21%	22,92%	17,35%	18,77%	19,39%	22,41%
Moterų amžius <i>M</i> (<i>SD</i>)	30,1	30,3	30,4	29,5 (4,5)	30 (4,3)	30,5 (4,2)	30,5 (4,5)
Gimdymo eiliškumas:							
Pirmas gimdymas	44,5%	44,3%	46,1%	63,0%	64,6%	67,0%	67,3%
Antras gimdymas	39,2%	39,3%	38,1%	29,6%	28,4%	26,4%	26,8%
Trečias gimdymas ar daugiau	12%	16,4%	15,8%	7,4%	7,1%	6,5%	6,3%

Gimdymo aplinkybės ir patirtys

Gimdymo būdas, medicinos personalo elgesys gimdymo metu, subjektyvi gimdymo patirtis – visi 2020–2023 duomenys.

Psichikos sveikata

Pogimdyminės depresijos simptomai (EPDS), potrauminio streso sutrikimo po gimdymo simptomai (TSQ) – visi 2020–2023 m. duomenys.

Informacija apie anksčiau turėtus psichologinius sunkumus – tik 2021–2023 m. duomenys.

Informacija apie emocinės paramos gavimą – tik 2023 m. duomenys.

Apklauso duomenys

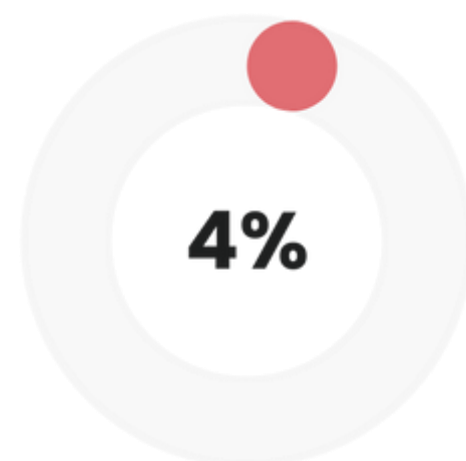
Suicidiškumas

Tik 2022–2023 m.
duomenys.

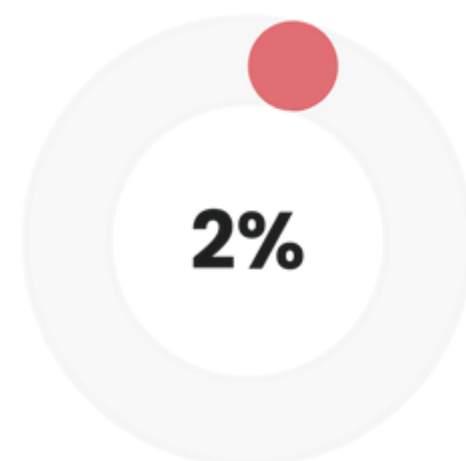
Ar kada nors iki šio nėštumo ir gimdymo esate galvojusi ar mėginusi nusizudyti?

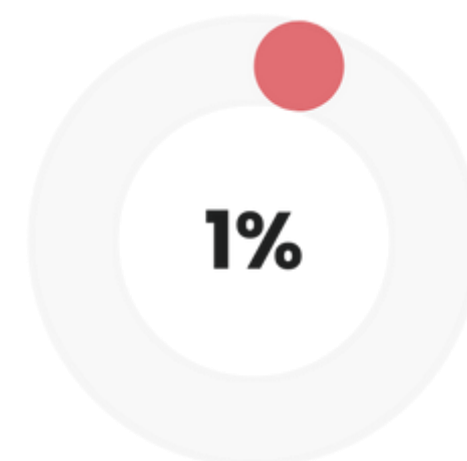
Tai buvo tik trumpalaikė mintis

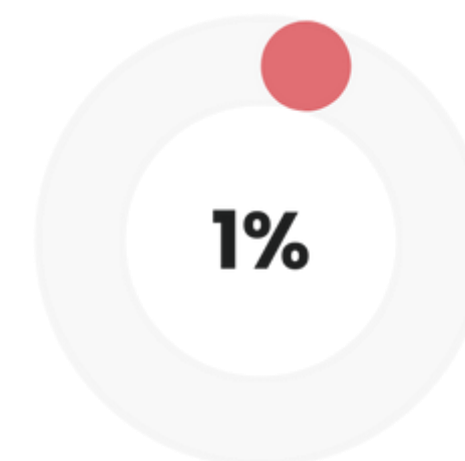
Bent kartą planavau, kaip galėčiau nusizudyti, bet nenorėjau nusizudyti

Bent kartą planavau, kaip galėčiau nusizudyti ir iš tiesų norėjau nusizudyti

Mėginau nusizudyti, bet nenorėjau numirti

Mėginau nusizudyti ir iš tiesų norėjau mirti

14%

Iki šio nėštumo turėjo ryškių psichologinių sunkumų ir/ar kreipėsi pagalbos

16%

Bent kartą per paskutinius metus iki nėštumo galvojo apie savižudybę

Gimdymo patirtys

- Lietuvoje fiksuojami ir stebimi tik gimimų medicininiai duomenys
- Gimdyvių ir naujagimių mirtingumas – vieni svarbiausių rodiklių vertinant gimdymo priežiūros kokybę

15%

Gimdymo metu iš medicinos personalo patyrė gąsdinimų, patyčių ar prievartos

15%

Savo subjektyvią gimdymo patirtį vertino kaip blogą ar net traumuojančią

“Tyrimo rezultatai išryškino esamus gimdymo priežiūros sistemos trūkumus nepaisant pandemijos: vidutinės galimybės laisvai judėti sėdėsių metu, pasitaikantis medikamentinio skausmo malšinimo neatitikimas moters poreikiams, nemedikamentinių gimdymo skausmo malšinimo būdų įvairovės stygius, pasitaikantis psichologinis smurtas ir prievarta, išsamios informacijos apie naujagimio bei pačios moters sveikatos būklę po gimdymo trūkumas.”

Moksliniai darbai

Moteryų gimdymo patirtys Lietuvoje iki COVID-19 pandemijos ir jos laikotarpiu

THE COMPARISON OF WOMEN EXPERIENCES OF CHILDBIRTH BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC IN LITHUANIA

EGLE MAŽULYTĖ-RAŠYTINĖ^{1,2}, UGNĖ GUDŽINSKAITĖ^{1,2}, MARINA PUKELIENĖ²
¹Vilniaus universitetas, ²Motinystę globojančių iniciatyvų sąjunga

Santrauka. Tyrimo tikslas. Šiuo tyrimu siekta palyginti subjektyvią Lietuvos moterų gimdymo patirtį ir gautą priežiūrą iki COVID-19 pandemijos ir jos laikotarpiu, pagal Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) gimdymo priežiūros rekomendacijose suformuluotus aspektus. **Tyrimo metodai.** Tyrime dalyvavo 2685 moterys nuo 16 iki 48 metų (M = 29,5; SD = 4,63), gimdžiusių Lietuvos gimdymo stacionaruose 2019–2020 m. Tyrimo dalyvės atsakė į klausimus apie savo gimdymo eigą, joms suteiktą gimdymo priežiūrą, atliktas medicininės intervencijas, subjektyvių personalo elgesio ir gimdymo patirties vertinimą. **Rezultatai.** COVID-19 pandemijos laikotarpiu gimdžiusios moterys turėjo reikšmingai mažesnę galimybę rinktis lydinį asmenį, turėjo mažiau laisvės judėti sėdėsių metu, naudojo mažiau nemedikamentinio gimdymo skausmo malšinimo būdų, patyrė mažiau spaudimo sutikti su stacionariomis gimdymo intervencijomis, gavo ne tokia išsamią informaciją apie naujagimio ir savo pačios būklę po gimdymo, vertino personalo elgesį po gimdymą laikotarpiu kaip mažiau rėpstinį, jautėsi ne tokios saugios lygontinėje ir prasčiau vertino gautą po gimdymą priežiūrą nei gimdžiusios iki pandemijos. Vis dėlto beveik visi gauti statistiškai reikšmingi skirtumai buvo nedideli. **Išvados.** Tyrimo rezultatai parodė skirtumus moterų gautoje gimdymo priežiūroje ir subjektyviame gimdymo patirime iki pandemijos ir jos laikotarpiu, taip pat atskleidė bendrus esamos gimdymo priežiūros sistemos trūkumus.

Reikšminiai žodžiai: moterų gimdymo patirtys, subjektyvios patirtys, COVID-19, pandemija, gimdymas.
Summary. Aim. The aim of this study was to compare the subjective experiences of childbirth in Lithuanian women and the care they received before and during the COVID-19 pandemic, according to recommendations formulated in the World Health Organization childbirth care guidelines. **Methods.** The total sample consisted of 2685 women aged 16–48 (M = 29.5, SD = 4.63) who gave birth in Lithuanian hospitals in 2019–2020. Study participants were split in two groups: women who gave birth before COVID-19 pandemic and women who gave birth during it. Participants answered questions about the course of their childbirth, the care provided to them, the medical interventions performed, and the subjective assessment of the staff behaviour and childbirth experience. **Results.** Women who gave birth during the COVID-19 pandemic experienced significantly decreased opportunities of labour companionship, decreased mobility during labour, used fewer non-medical strategies of pain management during labour, had less pressure to accept proposed childbirth interventions, received less detailed information about the newborn and their own health condition postpartum, rated the postpartum behaviour of staff as less caring, felt less safe in the hospital, and were less satisfied with received postpartum care than those who gave birth before the pandemic.

Dr. Eglė Mažulytė-Rašytinė, Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Psichologijos instituto mokslo darbuotoja, psichologijos mokslų daktarė, klinikinė psichologė, Motinystę globojančių iniciatyvų sąjungos valdybos narė. El. paštas: egle.mazulyte@fsf.vu.lt
Ugnė Gudžinskaitė, Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Sociologijos ir socialinio darbo instituto Sociologijos magistro studijų II kurso studentė, duomenų analitikė, Motinystę globojančių iniciatyvų sąjungos valdybos narė.
Marina Pukelienė, Motinystę globojančių iniciatyvų sąjungos valdybos narė, politikos mokslų magistrė (Tartu universitetas), dirbanti vystomojo bendradarbiavimo ir žmogaus tetsy NVO.

Galima įtarti potrauminio streso sutrikimą (PTSS) po gimdymo, pagal TSQ*

COVID-19 ?

3%

Tarp gimdžiusiųjų 2020

1%

Tarp gimdžiusiųjų 2021

1%

Tarp gimdžiusiųjų 2022

5%

Tarp gimdžiusiųjų 2023

?

*Traumos simptomų klausimynas TSQ (Trauma Screening Questionnaire, Brewin et al., 2002)

$$\chi^2 (3, N = 6977) = 76,29; p < 0,05$$

Galima įtarti pogimdyminę depresiją, pagal EPDS*

22%

Tarp gimdžiusiųjų 2020

24%

Tarp gimdžiusiųjų 2021

24%

Tarp gimdžiusiųjų 2022

23%

Tarp gimdžiusiųjų 2023

$$\chi^2 (3, N = 6977) = 2,91; p = 0,406$$

*Edinburgo pogimdyminės depresijos skalė
(Edinburgh Postpartum Depression Scale,
Cox et al., 1987)

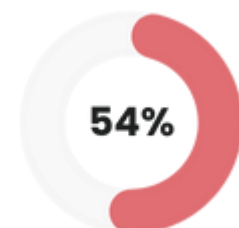

Gimdyvių informavimas ligoninėje apie pogimdyminę depresiją (PD)

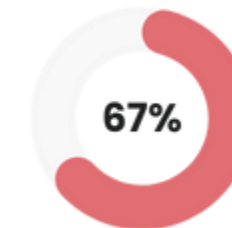
2022 m. spalio 10 d. įsigaliojo LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymo pakeitimas, kuriuo numatoma, kad iš akušerijos stacionarų išrašoma pacientė turi būti informuojama apie pogimdyminės depresijos požymius ir asmens sveikatos priežiūros įstaigas, kuriose teikiamos paslaugos pogimdyminės depresijos simptomus patiriančioms pacientėms.

18%

2022 m. iki spalio mėn.

54%

2022 m. spalio-gruodžio mėn.

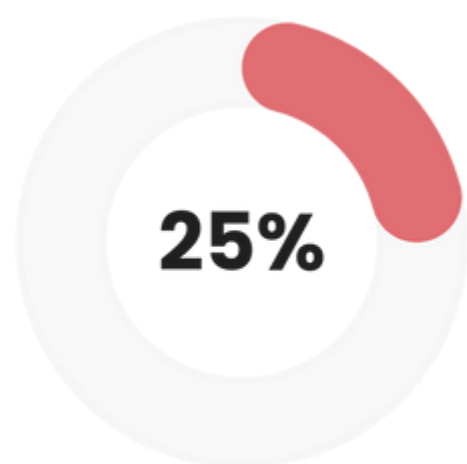
67%

2023 m.

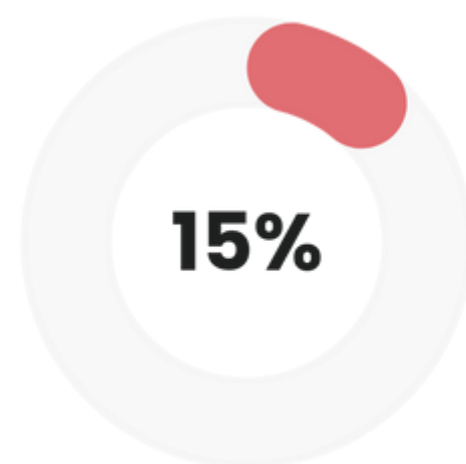
Dažniausiai perduodama rašytinė informacija (pvz., lankstinukas).

Tik 23 % moterų teigia, kad su jomis buvo bent trumpai pasikalbėta žodžiu.

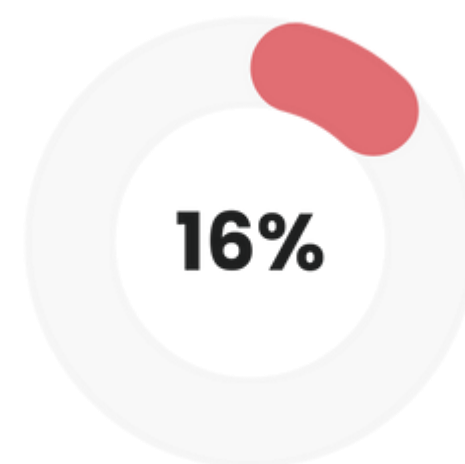
- Nerasta sąsajų tarp gimdyvių informuotumo apie PD ir patiriamų PD simptomų atpažinimo; $\chi^2 (1, N = 1468) = 2; p = 0,158$
- Tarp informuotųjų apie PD buvo mažiau tokių, kurios nesikreipė pagalbos dėl patirtų reikšmingų PD simptomų (atitinkamai 16% vs. 21%); $\chi^2 (1, N = 1468) = 5,12; p = 0,024$

Bent kartą buvo taip sunku, kad būtų norėjusi būti mirusi, pavyzdžiui, kad galėtų užmigti ir nebeprobusti

Bent kartą buvo taip sunku, kad kildavo minčių apie savižudybę

Bent kartą buvo taip sunku, kad kilo minčių ar fantazijų ką nors padaryti savo kūdikiui (t.y. jį žaloti), netgi jei iš tikrųjų to nedarytų

Suicidiškumas po gimdymo

Dažnesnės mintys apie savižudybę po gimdymo susijusios su:

- jaunesniu gimdyvės amžiumi
- atlikta CPO

Nėra susijusios su gimdymų skaičiumi.

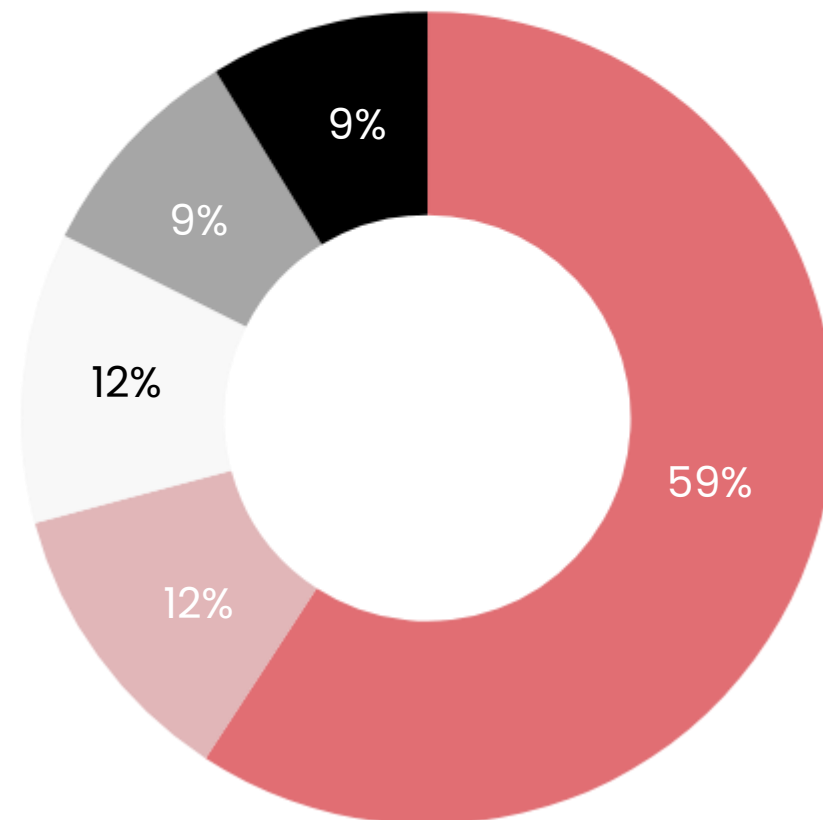
Mintys apie savižudybę ≠ pogimdyminė depresija

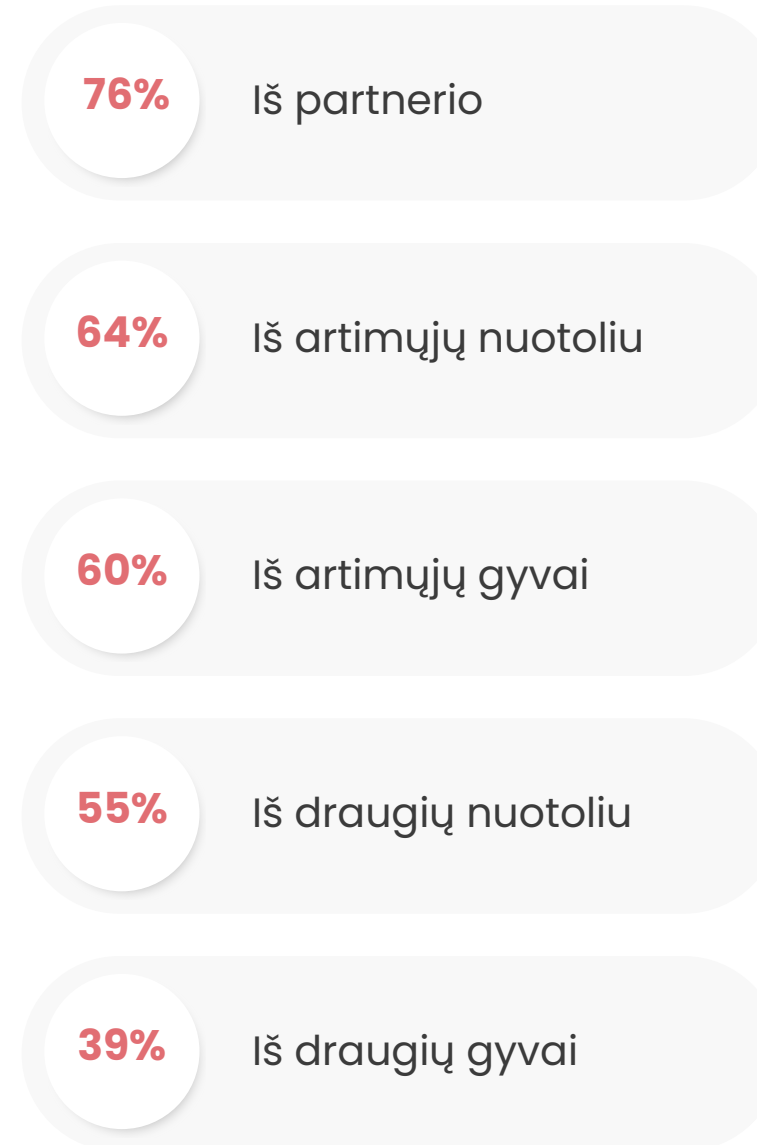
Nemaža dalis moterų, kurios galvojo apie savižudybę po gimdymo, neturėjo reikšmingų PD simptomų.

Kaip dažnai moterys sulaukia emocinės paramos?

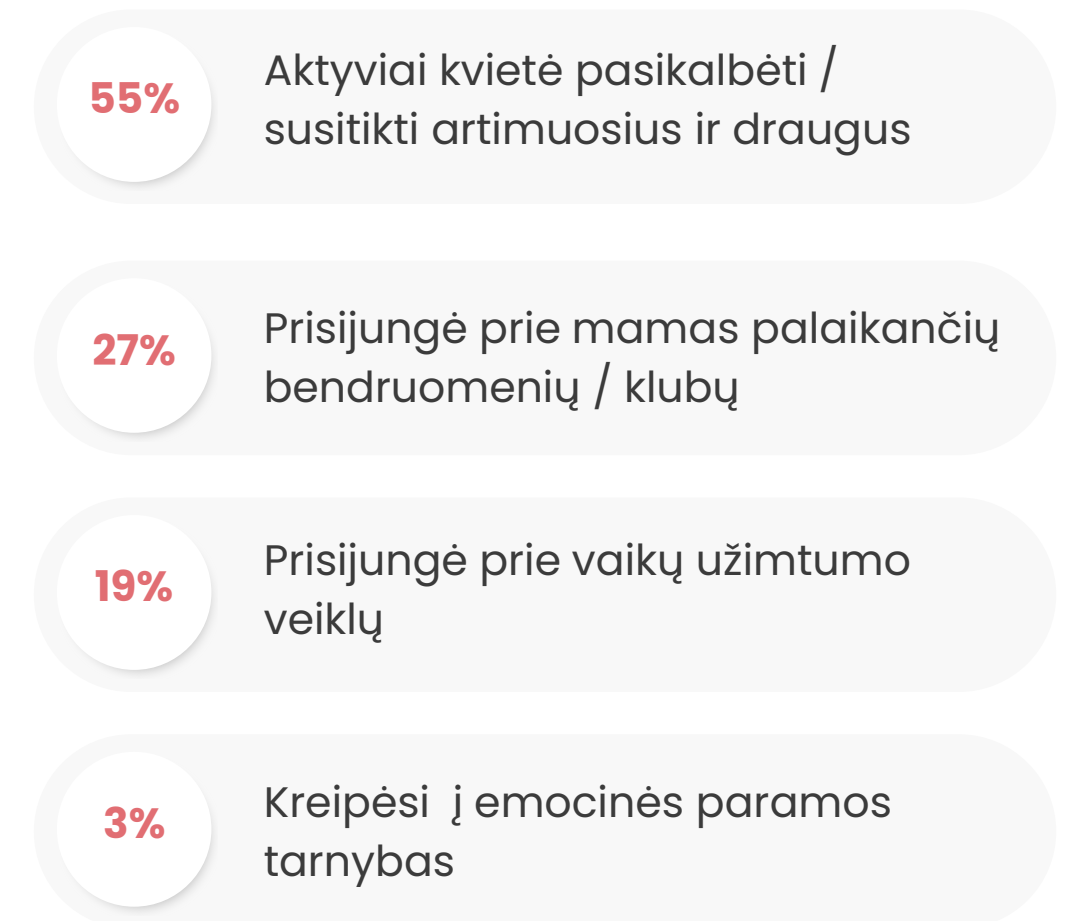
- Kasdien ar kelis kartus per savaitę
- Kartą per savaitę
- Kelis kartus per mėnesį
- Kartą per mėnesį ar rečiau
- Nesulaukia visai

Dažniausiai gaunama emocinė parama po gimdymo:

Kur/kaip emocinės paramos ieškojo pačios moterys po gimdymo:

11% Neturėjo resursų rūpintis savo emocine gerove

	Mintys apie savižudybę	
	OR [95% CI]	AOR [95% CI]
Iki šio nėštumo turėti psichologiniai sunkumai	1,17 [1,11; 1,23]***	1,18 [1,12; 1.361,25]***
PD simptomai	1,05 [1,05; 1,05]***	1,05 [1,05; 1,05]***
PTSS po gimdymo simptomai	1,13 [1,11; 1,14]***	1,13 [1,11; 1,14]***
Informuotumas apie PD ligoninėje	0,92 [0,89; 0,96]***	0,92 [0,89; 0,96]***
Subjektyvus savo gimdymo patirties vertinimas	0,92 [0,91; 0,94]***	0,92 [0,91; 0,94]***
Patyčių, gąsdinimo ir/ar prievartos patyrimas gimdymo metu	1,28 [1,22; 1,36]***	1,28 [1,21; 1,35]***
Rūpestingas medicinos personalo elgesys gimdymo metu	0,87 [0,85; 0,90]***	0,88 [0,85; 0,90]***
Emocinės paramos po gimdymo gavimo dažnis	0,94 [0,93; 0,96]***	0,94 [0,93; 0,99]***

Pastaba. OR = neapdorotas galimybių santykis; AOR = pakoreguotas galimybių santykis, atsižvelgiant į amžių ir gimdymo būdą; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001.

Matrescence **Motinystės virsmas**

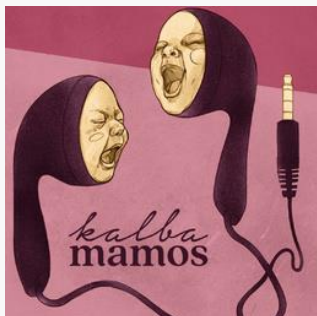

Pogimdyminės depresijos centras – nevyriausybinė organizacija, vykdanči pogimdyminės depresijos prevenciją ir atstovaujanti moterų ir šeimų teises į tinkamas, laiku suteikiamas psichikos sveikatos paslaugas nėštumo metu ir po gimdymo.

2024 m. įvykdė kvalifikacijos mokymus smens sveikatos specialistams: 268 medicinos psichologai ir daugiau nei 450 akušerių, akušerių-ginekologų, šeimos gydytojų, slaugytojų gilino žinias apie depresijos atpažinimą, rizikos vertinimą, priežiūrą bei pagalbą suteikimą. Finansavo LR SAM ir Vilniaus miesto savivaldybės programos.

Mamų bendruomenės

auganti
šeima

motherhood
is sexy

Psichikos sveikatos ambasadorių iniciatyva

Psichikos sveikatos ambasadorius – žmogus, kuris dalijasi savo patirtimi apie psichikos sveikatos sunkumus savo arba savo artimųjų gyvenime.

Iniciatyvos / resursai

Ačiū

Kontaktai:

Dr. Eglė Mažulytė-Rašytinė
Suicidologijos tyrimų centras
Psichologijos institutas
Filosofijos fakultetas
Vilniaus universitetas
egle.mazulyte@fsf.vu.lt

Motinystę globojančių iniciatyvų sąjunga
www.mgis.lt

